

закладів, установ освіти та наукових установ». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1130-05#Text> (Дата звернення 17.01.2024)

*Людмила Музичко, кандидат психологічних наук, доцент,
кафедра педагогіки та психології*

ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вища освіта в Україні перебуває на етапі значних трансформацій і сучасний етап її розбудови пов'язаний з багатьма викликами, зумовленими специфікою умов надання освітніх послуг (близько двох з половиною років змішаного навчання внаслідок пандемії, більше двох років навчання в умовах воєнного стану). Сказане слугує підвищенню рівня усвідомлення значення цифрової компетентності учасників навчального процесу. Остання стає все більш пріоритетною в ХХІ столітті, оскільки її наявність у структурі досвіду особистості здатна забезпечити неперервний розвиток особистості, а також сприяє успішності її життєдіяльності. Це стосується як здобувачів освіти, так і викладацького складу.

Держава, обґрунтувавши концепцію розвитку цифрової компетентності, визначає її змістове наповнення у такий спосіб: «...динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей у сфері інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність із використанням таких технологій» [1]. А європейська рамка цифрової компетентності для освітян визначає 22 компетентності, які є важливими для навчання та самоосвіти. Ці компетенції визначають шість сфер освітнього процесу: викладання і навчання, професійне залучення, цифрові ресурси, оцінювання, розширення можливостей тих, хто навчається, а також сприяння їхній цифровій компетентності [2].

У відповідності до цих та інших документів розроблено опис цифрової компетентності педагогічного працівника, який містить вимоги до її структури та рівнів, необхідних для успішної реалізації педагогічної діяльності за умови розвитку цифрового суспільства. Цифрову компетентність педагога охарактеризовано за п'ятьма напрямками: педагог в цифровому суспільстві; професійний розвиток; використання цифрових ресурсів; навчання та оцінювання його результатів; формування цифрових компетентностей тих, хто навчається [3]. Опис є вагомим орієнтиром підвищення кваліфікації викладачів вищої школи, оскільки для них цифрова компетентність є ключовою, часто-густо й головним засобом навчання (у його дистанційному форматі).

Практика показує, що чимала кількість сучасних викладачів вимушено вдосконалює свої інформаційно-комунікативні компетентності у партнерстві зі здобувачами освіти. Поки об'єктивні умови так різко не змінились, потреба викладачів у цьому не була актуалізована. Нагальною вона стала за умови неможливості навчання оф-лайн, натомість потребують розв'язання задачі організації та реалізації онлайнового навчання. З огляду на це, вагомістю набуває використання освітніх платформ, зокрема Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), яка надає викладачам, здобувачам освіти та адміністраторам розлогий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, зокрема дистанційного. Платформа Moodle показала свої суттєві переваги при використанні у разі асинхронного навчання, а також для самостійної роботи вдома. Вона допомагає викладачеві наповнити різноманітним контентом усі види навчальної роботи, забезпечити поточний та прикінцевий контроль якось набутих здобувачами знань з навчальної дисципліни. Безсумнівно, це відмінне середовище для навчальної комунікації усіх суб'єктів навчання.

Також забезпеченню комунікації, в тому числі і обігу контенту, сприяє використання меседжерів – Viber, WhatsApp, Telegram. Наразі вони активно розвиваються та додають нові функції користувачеві: від простого надання

інформації до проведення групової конференції. Значно більші можливості навчання у форматі відеоконференції має платформа Zoom, особливо з корпоративних акаунтів (немає часових обмежень, можливо залучати достатньо велику кількість учасників, наявність ширшого функціоналу). Вона виявилась придатною для забезпечення основних освітніх потреб у форматі дистанційного навчання.

Гарним інструментом організації навчання виявився і Google-disk як он-лайн середовище, в якому систематизуються, зберігаються, додаються /видаляються/змінюються різноманітні файли (документи, таблиці, малюнки, відео/записи тощо). Вони доступні з будь-якого пристрою, підключеного до мережі, а внесені зміни зберігаються автоматично. Суб'єкти навчання можуть синхронно чи асинхронно опрацьовувати завдання завдяки можливості надавати коментарі, що дозволяє студентам з викладачем приймати або відхиляти запропоноване рішення тощо. Це змушує здобувачів освіти більш свідомо опановувати навчальний матеріал.

Для забезпечення можливості проведення студентами науково-дослідної роботи, зокрема, емпіричних досліджень, слугує такий інструмент як Google-forms. Він дозволяє створювати різноманітні опитування та аналізувати їхні результати за допомогою інструментів електронної таблиці від Google. Для студентів-психологів у обставинах, які склалися наразі в країні і не сприяють проведенню емпіричних досліджень у звичний спосіб, використання цих форм забезпечує можливість перенести таку дослідну активність в мережу, що дає можливість отримання практично безмежного доступу до обстежуваних, а відтак, і первинних даних для майбутнього аналізу.

Сучасні цифрові технології, які розширюють можливості забезпечення високої якості навчального процесу, наразі численні і створюють широкий простір для вдосконалення діджітал-досвіду викладачів.

Важливою складовою цифрової компетентності педагогів є забезпечення дотримання усіма учасниками освітнього процесу принципів

академічної доброчесності. Саме тому викладач має своїм прикладом навчати студентів (і вимагати цього ж від них!) з повагою ставитися до продуктів інтелектуальної праці інших, тобто правильно оформлювати цитати і покликання на використані у своїх навчальних роботах джерела інформації, створювати власні тексти, виконувати проектні завдання, не порушуючи авторських прав. До прикладу, при використанні контенту сайтів, коли немає зазначення прямого авторства, студенти часто користуються функціями Ctrl-c / CTRL-v для прямого запозичення, вважаючи нормальним використання «нічийного» тексту. Мережа Інтернет є полем швидкого доступу до готового інтелектуального продукту і простого його використання, що створює умови для запозичень. Іншим викликом стало широке використання здобувачами вищої освіти ресурсу штучного інтелекту (напр., чату GPT, версії якого постійно оновлюються і багато з яких є безоплатними) при написанні текстів навчальних, власних науково-дослідних та інших робіт.

Викладачеві важливо мати розвинену критичність до оцінки авторства виконаних студентами робіт. Гарною практикою є робота комісій з етики для вирішення питань, які стосуються академічної доброчесності. Така комісія, зокрема, постійно функціонує на кафедрі педагогіки та психології, її роль особливо помітна в періоди захисту кваліфікаційних робіт здобувачами вищої освіти різних рівнів. Вбачаємо велику позитивну роль у розвитку культури використання результатів інтелектуальних продуктів студентами, починаючи від першого курсу, коли вони лише роблять перші кроки у власних наукових розвідках. В нашому досвіді гарно працює досить жорстка (і зрозуміла студентам!) система вимог до використання результатів наукової творчості науковців у своїх роботах, що формалізується у текстах курсових / кваліфікаційних робіт, слайдів презентацій тощо з урахуванням чинних вимог до посилань та цитування.

Загалом, питання плагіату й списування є актуальними, і не лише стосовно студентів. Викладачі, створюючи контент дистанційних курсів, навчальних матеріалів, не завжди мають власні особистісно-часові ресурси

для забезпечення їхньої авторської оригінальності, тому використовують вже готові навчальні матеріали (презентації, медіа, тексти тощо). Тому важливо обов'язково зазначати джерело інформації (автора чи ресурс) у всіх документах, які створює і використовує у своїй роботі викладач.

Як бачимо, в умовах, що склалися в останні роки, в нашій країні активно пропагується та розвивається впровадження цифрових технологій у життя людей, а передусім у процес навчання. Використання сучасних цифрових технологій та ресурсів Інтернет у процесі розвитку професійної компетентності педагогів забезпечує інтеграційне формування їхніх професійних, універсальних і цифрових навичок. Це сприяє успішній професійній діяльності викладача завдяки розширенню його компетентностей і, як результат, підвищенню його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Європейська рамка цифрової компетентності для освітян (DigCompEdu). [Електронний ресурс]. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu_en.
2. Концепція розвитку цифрових компетентностей. [Електронний ресурс]. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/kabmin-skhvaliv-kontseptsiyu-rozvitku-tsifrovikh-kompetentnostey-do-2025-roku/Dodatok-2.pdf
3. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника / розробники Морзе Н., та ін. Київ. 2019. 53 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27905/1/digital%20comp%20teacher%20Morze.pdf>.